

Lue lapselle -pilottikokeilu neuvoloihin jaetusta materiaalista vanhempien ja neuvolahenkilökunnan käyttöön

22.6.2017

Lisätietoja: Ilmi Villacis 040 8305936 ilmi.villacis@lukukeskus.fi

"Vanhemmat ovat ottaneet Lue lapselle -lukumitan hyvin vastaan. Meille neuvolantyöntekijöille se on ollut hyvänä tukena, kun puhumme lukemisen tärkeydestä ja vaikutuksista kaiken ikäisille lapsille."

Forssan neuvolan terveydenhoitaja Taina Kultanen

Tavoitteet ja tausta

Jotta suomalaisten lukutaito säilyisi korkealla tasolla, pitäisi tietoa lukemisesta saada vanhempien käyttöön jo ennen lapsen syntymää tai heti sen jälkeen. Muista Euroopan maista ainakin Saksassa ja Iso-Britanniassa pidetään huolta siitä, että vanhemmat saisivat tietoa, ohjeita ja materiaaleja lapselle lukemiseksi neuvolatarkastusten yhteydessä. Suomessa sellaista materiaaleja jaettiin neuvoloissa viimeksi 35 vuotta sitten (30-vuotiaat ovatkin vielä tämän päivän hyviä lukijoita).

Varhaisia lukemiseen liittyviä kokemuksia on usein vain reilulla neljänneksellä suomalaislapsista (PIRLS-tutkimus 2011). Pohja lukuharrastukselle ja -taidolle luodaan kuitenkin jo varhaislapsuudessa. Vanhempien merkitys lapsen lukutaidolle on ratkaisevinta ennen kuin lapsi oppii itse lukemaan.

Suomessa pitäisi taata, että lukemisen merkityksestä kertovaa tietoutta on kaikkien vanhempien saatavilla. Materiaaleja pitää jakaa äitiysneuvoloissa jo ennen lapsen syntymää (tukena äitiyspakkauksen kirja/KELA) ja sen jälkeen. Puolitoistavuotiaiden laajassa terveystarkastuksessa jaetaan muistutuksena faktatietoa puhumaan opettelevan lapsen vanhemmalle.

Tiedon jakamiseksi pitää luoda pysyvät jakelukanavat ja yhtenäiset toimintamallit. Kunnat (tai maakunnat) sitoutuvat huolehtimaan siitä, että materiaalit tilataan neuvoloihin koko ikäluokalle jaettavaksi. Myös lukemiseen innostamisen jatkuva vaikuttavuuden seuraaminen on erittäin tärkeää.

Yhteistyötä kirjaston ja neuvolan välillä pitää tukea, koska se tukee perheiden lukukasvatusta. Myös yhteistyötä päiväkotien, kirjastojen ja neuvoloiden välillä on rohkaistava. Suomessa on hieno kirjastotoiminta, varhaiskasvatus ja koulutus. Neuvolat ja vanhemmat pitäisi saada mukaan, jotta näitä palveluja pystyttäisiin tulevaisuudessa hyödyntämään mahdollisimman korkealla tasolla.

Lukukeskus on tuottanut materiaalipaketin jaettavaksi neuvoloille ja samalla pilotoinut jakelua neuvoloihin. Lue lapselle -materiaaleja on tarjottu neuvoloihin, kirjastoihin ja varhaiskasvatukseen tammikuusta 2017 alkaen. Materiaaleja on voinut tilata maksutta Lukukeskuksesta. **Tähän mennessä lukumittoja on tilattu neuvoloihin, kirjastoihin tai päiväkoteihin yhteensä noin 7000 kappaletta ja kokemukset ovat olleet todella lupaavia.**

Lukemistiedon tarve

Lue lapselle –hanke ja sen myötä tuotetut materiaalit syntyivät aidosta tarpeesta. Saimme palautetta niin varhaiskasvatukseen kuin neuvolankin ammattilaisilta, kuinka vanhemmat lukevat yhä vähemmän lapsille. Silti ammattilaisille ei ole tarjolla luotettavia ja kattavia materiaaleja lukukasvatukseen tueksi. Saimme palautetta neuvolasta, kuinka lukemisen merkityksestä puhuminen on tällä hetkellä hankalaa ja tehotonta. Samalla vanhemmat ovat yhä tiedostavampia monista lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä tekijöistä. Lukeminen kuitenkin vähenee suomalaisaikuisten keskuudessa ja tämä kehitys välittyy väistämättä myös lasten lukutottumusten muodostumiseen.

Lapselle lukemisella on yhteys parempaan koulumenestykseen ja koulumyönteisyyteen. Saksalaisen lukututkimuksen mukaan kouluun menivät mielellään 83% niistä lapsista joille luettiin päivittäin, mutta vain 43% niistä lapsista joille luettiin harvoin. Myös lapsen sanavarasto kasvaa ja monipuolistuu. Lapsuudessa omaksutut lukemisen tavat ja aktiivisuus vaikuttavat merkittävästi tuleviin lukutottumuksiin. Lapsen sosiaalisuus, mielikuvitus, eläytymiskyky ja empaattisuus vahvistuvat.

Pilotoinnin tulokset

10 pilottikunnan, Tyrnävän, Humppilan, Jokioisen, Forssan, Ypäjän, Tammelan, Isojoen, Ruoveden, Kortepohjan ja Valkeakosken kanssa sovittiin erikseen, että materiaalit jaetaan neuvolassa kaikille yhden ikäluokan lapsille.

Palautteiden mukaan materiaalit ovat tukeneet neuvolan henkilökunnan mahdollisuuksia muistuttaa vanhempia lukemisen tärkeydestä. Vanhemmat ovat ottaneet tiedon ja tarjotut materiaalit mielellään vastaan. Varsinkin lukemaan innostava lapsen mittainen Lukumitta (oheisessa kuvassa) on ollut formaattinsa ansiosta vanhemmille mieluisa ja siksi tehokas muistutus lukemisen tärkeydestä.

Tyrnävällä lukumitta ja faktaesite jaettiin kaikille 4-vuotisneuvolan laajassa tarkastuksessa. Tyrnävän kirjasto toimii yhteistyössä neuvolan, puheterapeutin ja varhaiskasvatuksen erityislastentarhanopettajan kanssa ja he kokivat materiaalit olennaisiksi ja tärkeiksi kohderyhmälle. Lukumittaa ja Lue lapselle -esitettä jaetaan vanhemmille lasten 4-vuotisneuvolatarkastuksessa, jotta tavoitetaan myös ne lapset, jotka ovat kotihoidossa.

- Perheet ovat ottaneet materiaalin hyvin vastaan ja minusta on ollut mukava jakaa materiaalia 4-vuotisneuvolassa, jolloin on laaja tarkastus. Olisi hienoa jos saisitte hankkeelle jatkoa ja materiaali leviäsi ympäri maan lastenneuvoloihin, lastenneuvolan terveydenhoitaja Marja Kainulainen kertoo.

Valkeakoskella lukumittaa ja faktaesitettä on jaettu kaikille puolivuotiaiden ryhmäneuvolassa, joka pidetään Valkeakosken kirjastossa. Ryhmäneuvolassa perhe saa tukea fysioterapeutilta, perheohjaajalta, terveydenhoitajalta ja kirjastonhoitajalta. Moniammatillisessa ryhmäneuvolassa vauvojen vanhemmat saavat monta näkökulmaa lapsen kehitykseen. Valkeakoskella neuvolan ja kirjaston yhteistyö on sujunut niin hyvin, että kirjasto suunnittelee jatkoa ryhmäneuvolatapaamisille. Valkeakosken kirjasto osallistuu syyskuussa IFLAN kansainväliseen kirjastoseminaariin, jossa esittelevät Lue lapselle – hanketta ja ryhmäneuvolatoimintaa.

- Materiaaleista on ollut paljon iloa. Niissä on tiiviisti kerrottu lapsille lukemisen myönteiset vaikutukset. Mitta on hauska ja kaikki vanhemmat ottavat esitteet mielellään. Osa vanhemmista ajattelee, että lapsille lukeminen on ajankohtaista vasta kun lapsi jo osaa sanoja. Jotkut vanhemmat ja terveydenhoitajat kertovat omista lukukokemuksistaan. He kertovat miten perheessä on voitu kuvakirjoja lukemalla käsitellä uuden lapsen odotusta ja sitä, minkälaisia tunteita uusi sisarus voi muissa lapsissa aiheuttaa, osastonjohtaja Outi Vaskin kertoo Valkeakosken kaupunginkirjastosta.

Forssan seudun Louna-kirjastot jakoivat kukin oman kuntansa alueella Lue lapselle - materiaalit 2017 syntyville vauvoille. Forssan, Humppilan, Jokioisen, Tammelan ja Ypäjän neuvoloissa mitataan kaikki lapset lukumitalla ja samalla terveydenhoitajan on luontevaa keskustella vanhemman kanssa lukemisen tärkeydestä ja merkityksestä eri-ikäisille lapsille. Vanhemmat saavat myös lukumitan ja esitteen kotiin tutustuttavaksi.

- On ollut kiva antaa teidän tuottama materiaali uusien vauvojen perheille. Minusta on hienoa, että jo vauvojen vanhemmille tulee muistutusta lukemisen tärkeydestä, ja tällainen neuvolassa jaettava materiaali tulee varmasti edes vilkaistua. Ainakin itse aikanaan pienten lasten kanssa tutkin kaikki jaetut materiaalit tarkasti. Terveellisen ruokavalion, liikunnan merkityksen jne. ohella ei unohdeta tätä!

Samanlaisia käytäntöjä ollaan ottamassa käyttöön myös Salossa ja Kemiössä. Salossa on tehty aiheesta taustatutkimusta ja siellä ollaan käynnistämässä määrätietoisesti neuvolan ja kirjaston yhteistyötä tukevaa hanketta Lukukeskuksen materiaalien pohjalta.

Hanke kannattaa käynnistää juuri nyt, koska

- sosiaali- ja terveysalan palvelujen uudistamisen myötä neuvolat on mahdollista saada luontevasti mukaan käyttämään lukemista ennakoivan perhetyön välineenä
- vuonna 2018 ilmestyy ensimmäistä 40 vuoden jälkeen taas äitiyspakkaukseen ensikirja, jossa on tietoa lukemisen tärkeydestä lapsen kehitykselle (WSOY:n ja Lukukeskuksen yhteistyönä)
- Lukukeskus on tuottanut neuvoloita, koteja ja varhaiskasvatusta varten materiaaleja, jotka ovat herättäneet paljon kiinnostusta ja innostusta.

Jotta käytännöstä tulisi pysyvä, kaikki neuvolat täytyy saada innostumaan materiaaleista ja asian tärkeydestä. Saadakseen mukaan kaikki Suomen kunnat pitäisi ensimmäinen vuosi toteuttaa kunnille kustannuksitta edellyttäen, että jatkossa ainakin osa kustannuksista jää kunnille tai maakunnille.

Tavoitteena on, että hankkeen ensimmäisen vuoden 2018 jälkeen kaikki neuvolat tilaavat ja jakavat materiaaleja säännönmukaisesti neuvolatarkastuksissa. Kuntien (maakuntien) sitouttaminen on erittäin tärkeää. Olennaista on, että tietoa jaetaan säännönmukaisesti tiettyssä tarkastuksessa koko ikäryhmälle, jotta lukemaan innostaminen tulee osaksi perusvalistusta.

Äitiyspakkauksen kirjassa tulee olla tietoa ääneen lukemisen merkityksestä myös jatkossa. WSOY:n tulevassa vuoden 2018 äitiyspakkauksikirjassa Oma maa mansikka on Lukukeskuksen tuottama tietoisuus. Lukemista tukevaa tietoa jaettiin jo ensimmäisessä äitiyspakkauksikirjassa Pallero 1979. Myös silloin yhteistyökumppani oli Lukukeskus (silloinen Kirjailijakeskus). Sittenkin teksti katosi ensikirjasta. Asiasta on sovittava Kelan kanssa.